

Мерзла Ю. Є.

студентка 5-го курсу факультету цивільної та господарської
юстиції Національного університету «Одеська юридична
академія»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ В УКРАЇНІ

Ефективним засобом здійснення незалежної професійної діяльності ад- вокатів є *адвокатський запит*. Згідно з попереднім Законом України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 року адвокати мали професійне право збирати ві- домості про факти, які можуть бути використані як докази, зокрема: запиту- вати й отримувати документи або їх копії від підприємств, установ, органі- зацій, об'єднань, а від громадян — за їхньою згодою. При цьому на практиці адресати часто ігнорували адвокатські запити. Новий Закон «Про адвокату- ру та адвокатську діяльність», що набрав чинності 15 серпня 2012 року мав вирішити існуючі проблеми реалізації адвокатського запиту в Україні. Але на жаль, суттєвих змін на практиці не відбулося, хоча й було виокремле- но статус цього документа, а також встановлено адміністративну відпові- дальність за неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне її надання, а також надання інформації, що не відповідає дійснос- ті (Островська М. Адвокатський запит: поза зоною доступу? [Електронний ресурс] // М. Островська — Режим доступу: http://www.7140654.com/zrazki_dokumentiv/gnsu/gazeta1.pdf).

Відповідно до чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» *адвокатський запит* — це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службо- вих осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р.).

Аналізуючи адвокатську практику, варто сказати, що на даний час іс- нують численні *проблеми реалізації адвокатського запиту*. Так, чинним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у статті 24 раз- ом з обов'язком адресата відповісти на адвокатський запит передбачено й так звані «шляхи відступу» під назвою «*інформація з обмеженим доступом*». Проаналізувавши зміст Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації» можна впевнено стверджувати, що ста- тус «інформації з обмеженим доступом» може бути присвоєний практично будь-якій інформації.

Значно ускладнює реалізацію адвокатського запиту в Україні *відмова у на- данні відповіді на адвокатський запит через неправильне розуміння норм статей 24, 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»*. Маються на увазі випадки, коли для отримання зазначеної в запиті інформації вима- гають надати копії документів, що підтверджують повноваження адвоката як захисника або представника особи, в інтересах якої здійснюється запит, а саме: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплат- ної правової допомоги (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяль- ність» від 05.07.2012 р.). Такі дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, керівників підприємств,

установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит прямо протирічать положенню статтей 22, 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Таким чином, при подачі адвокатського запиту адвокат зобов'язаний надати посвідчені ним копії: 1) свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; 2) ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Даний перелік документів є *вичерпним*.

При здійсненні адвокатської діяльності адвокати часто стикаються і з *проблемою забезпечення безоплатності надання необхідної інформації* за адвокатським запитом. Так, непоодинокі випадки, коли за інформацію вимагають оплату, не передбачену чинним законодавством, тобто фактично ставлять адвоката перед вибором між відмовою в наданні інформації та вимогою оплатити відповідь на адвокатський запит. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначає, що у разі якщо задоволення адвокатського запиту передбачає виготовлення копій документів обсягом більш як десять сторінок, адвокат зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р.). Розмір таких витрат не може перевищувати граничні норми витрат на копіювання та друк, встановлені Кабінетом Міністрів України відповідно Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Необхідно сказати, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не містить норми щодо обов'язку адвоката при подачі адвокатського запиту вказувати прізвище, ім'я, по батькові керівника органу (підприємства, установи, організації), якому адресовано адвокатський запит. Але беззаперечно, що зазначення прізвища, ім'я, по батькові керівника органу (підприємства, установи, організації), якому адресовано адвокатський запит є необхідним, зокрема, для притягнення особи до адміністративної відповідальності в разі порушення нею вимог чинного законодавства.

Незважаючи на всі *можливі* переваги адвокатського запиту як способу збирання необхідної інформації у процесі надання правової допомоги клієнту у практиці склалася така ситуація: адвокати надсилають адвокатські запити, отримують відмову адресата у наданні необхідної інформації, що є підставою для подання адвокатом клопотання про витребування та (або) огляд доказів в порядку статті 133 Цивільного процесуального кодексу України. Так, відповідно до ч. 1 статті 133 Цивільного процесуального кодексу України особи, які беруть участь у справі і вважають, що подання потрібних доказів є неможливим або у них є складнощі в поданні цих доказів, мають право заявити клопотання про забезпечення цих доказів. (Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40–41, 42. — 492 с.). Суд задовольняє таке клопотання, якщо адвокат надасть суду відповідні докази неможливості чи складнощів отримати необхідні докази самостійно. Саме відмова органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, керівників підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким було направлено адвокатський запит і є достатнім та необхідним доказом. Звичайно, такий вихід із ситуації є неефективним, оскільки, по-перше, займає досить багато часу і затягує розгляд цивільної справи у суді, а по-друге, знижує авторитет адвокатської професії.

Враховуючи все вищенаведене, доцільно визначити можливі *шляхи подолання існуючих проблем реалізації адвокатського запиту в Україні*, а саме:

1) конкретизувати в законодавстві України поняття «інформація з обмеженим доступом»;

2) ввести до чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську ді-

яльність» норми про безоплатність надання інформації за адвокатським запитом (Рибікова Г. В. Актуальні проблеми реалізації адвокатського запиту [Електронний ресурс] // Г. В. Рибікова — Режим доступу: http://conference.nau.edu.ua/index.php/SUO/Confs_14/paper/viewFile/2124/1358).

Таким чином, ефективне вирішення визначених проблемних аспектів реалізації адвокатського запиту для України як правової держави має першочергове значення, оскільки це є обов'язковою умовою забезпечення кваліфікованої правової допомоги населенню.